

کامل الزیارات

سید مجید آبلشکری

مؤلف

«ابوالقاسم جعفر بن محمد بن قولویه قمی»، یکی از فقیهان و محدثان بزرگ و مورد اعتماد شیعه است. نجاشی درباره وی می نویسد:

جعفر بن محمد بن موسی قولویه، یکی از بهترین اصحاب سعد بن عبدالله بود. وی از بزرگان حدیث و فقه و مورد وثوق بوده و دارای آثاری چون «کتاب الصلاة»، «کتاب الجمعة و الجماعات»، «کتاب الصرف»، «کتاب الصداق»، «کتاب القسمة الزکاة»، «کتاب الحج»، «کتاب الشهادات»، «کتاب العقیقه»، «کتاب تاریخ الشهور و الحوادث فیها» و «کتاب الزیارات» بوده است.^۱

شیخ طوسی در «الفهرست» نیز از وی چنین یاد کرده است: جعفر بن محمد بن قولویه قمی، ثقه و مورد اعتماد و دارای کتابهای زیادی به تعداد ابواب فقه است.^۲

برخی استادان جعفر بن محمد بن قولویه عبارتند از: ۱. محمد بن قولویه (پدرش) که از بهترین اصحاب سعد بن عبدالله بود؛ علی بن محمد بن قولویه (برادرش)؛ ابو علی احمد بن ادريس بن احمد بن الاشعری

القمی؛ ثقة الاسلام کلینی و ابی عمرو محمد بن عمر بن عبدالعزیز الکشی. شاگردان و راویانی که از وی روایت نقل کرده‌اند نیز عبارتند از: احمد بن عبدون؛ احمد بن محمد بن عیاش؛ حسین بن عبیدالله الغضائری؛ محمد بن سلیم الصابونی؛ الحسین بن احمد بن المغیره؛ حیدر بن محمد بن نعیم السمرقندی؛ ابوالحسن علی بن بلال المهلبی؛ بن عزور و محمد بن محمد بن النعمان المفید^۳. وی در سال ۳۶۹ هجری وفات یافت و در کاظمین، در ضلع شرقی رواق شریف، به خاک سپرده شد.^۴

کتاب کامل الزیارات

یکی از آثار ارزشمند ابن قولویه کتاب «کامل الزیارات» است. نجاشی از این کتاب با عنوان «کتاب الزیارات» نام برده است و شیخ طوسی در «الفهرست» از آن با عنوان «جامع الزیارات» یاد کرده است.^۵ علامه مجلسی درباره این کتاب نوشته است:

و کتاب کامل الزیارات من الاصول المعروفة و اخذ منه الشیخ فی التذهیب و غیره من المحدثین^۶؛

کتاب کامل الزیارات از اصول معروف است و شیخ در تذهیب و دیگر محدثین از آن {روایت} نقل کرده‌اند.

در این کتاب، احادیث فراوان و پراکنده‌ای که در موضوع زیارت وارد شده، گردآوری، تنظیم و فصل‌بندی شده است. این اثر ارزشمند نخستین بار به وسیله علامه امینی (بزرگ امانت‌دار خونین تشیع) تصحیح شد و با توضیحات و تعلیقات ایشان در سال ۱۳۵۶ هجری در چاپخانه مرتضویه نجف اشرف به چاپ رسید.^۸ این کتاب ۱۰۸ باب دارد که شامل مطالب زیر است:

باب اول: درباره ثواب زیارت رسول الله صلی الله علیه و آله و زیارت امیرالمومنین علیه السلام و امام حسن و امام حسین علیهما السلام است و در آن ۵ روایت آمده است. باب دوم درباره ثواب زیارت است و در آن ۲۱ روایت آمده است. در نخستین روایت از پیامبر صلی الله علیه و آله چنین روایت شده: «من أتانی زائرًا کنت شفیعهُ یوم القیامه؛ هر کس برای زیارت نزد [مرقد] من بیاید، من در روز قیامت شفیع او خواهم شد».

باب سوم: درباره زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه و آله و دعا در آن جاست و

در این باب ده حدیث آمده است.

باب چهارم: شامل ۸ حدیث در فضیلت نماز در مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله و ثواب آن است.
باب پنجم: ۲ حدیث درباره زیارت حضرت حمزه و قبور شهیدان است که حدیث اول از سه طریق نقل شده است.

باب ششم: ۶ حدیث در باب فضیلت رفتن به مشاهد و مساجد مدینه و ثواب آنهاست.
باب هفتم: ۳ حدیث درباره وداع با قبر رسول الله صلی الله علیه و آله است.
باب هشتم: ۱۹ حدیث در باب فضیلت نماز در مسجد کوفه و مسجد سهله و ثواب آن است.
باب نهم: ۱۳ حدیث درباره راهنمایی برای یافتن قبر امام علی علیه السلام است.
باب دهم: ۳ حدیث درباره ثواب زیارت قبر امام علی علیه السلام است.
باب یازدهم: ۵ حدیث درباره چگونگی زیارت قبر امام علی علیه السلام و دعا در آن جا است.
باب دوازدهم: یک حدیث درباره وداع با قبر امام علی علیه السلام است.
باب سیزدهم: ۱۷ حدیث در باب فضیلت نوشیدن آب از رود فرات و غسل در آن است.
باب چهاردهم: ۱۳ حدیث درباره علاقه و محبت پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت به امام حسن و امام حسین علیهما السلام و امر به دوست داشتن ایشان است.

باب پانزدهم: ۳ حدیث درباره زیارت امام حسن علیه السلام و ائمه بقیع علیهم السلام است
از باب شانزدهم تا نود و هشتم، یعنی حدود ۸۳ باب این کتاب درباره شهادت امام حسین علیه السلام، ثواب زیارت امام حسین علیه السلام و دیگر شهدای کربلا، نزول ملائکه و ارواح انبیا بر قبر امام حسین علیه السلام، فضیلت سرزمین کربلا و شفای تربت امام حسین علیه السلام، کیفیت و کمیت زیارت امام حسین علیه السلام، اثرات این زیارت و دعای پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام و ملائکه برای زائران قبر امام حسین علیه السلام است. در این ۸۳ باب حدود ششصد حدیث گردآوری شده است.
باب نودونهم: ۱۴ حدیث درباره ثواب زیارت امام موسی بن جعفر و امام جواد علیهما السلام است.
باب صد: یک حدیث درباره کیفیت زیارت امام کاظم و امام جواد علیهما السلام است.
باب صد و یکم: ۱۳ حدیث درباره ثواب زیارت امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام است.
باب صد و دوم: یک حدیث درباره کیفیت زیارت امام رضا علیه السلام است.
باب صد و سوم: یک حدیث درباره کیفیت زیارت امام هادی و امام عسکری علیهما السلام در سامراست.

باب صد و چهارم: ۲ حدیث درباره زیارت همه ائمه علیهم السلام است.

باب صد و پنجم: ۲۰ حدیث در کیفیت زیارت مؤمنین است.

باب صد و ششم: ۲ حدیث درباره فضیلت زیارت حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها است.

باب صدوهفتم: یک حدیث درباره زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی است.
باب صدوهشتم: ۱۴ حدیث درباره نوادر زیارات است.

برشی از کتاب

۱- ثواب زیارت پیامبر صلی الله علیه وآله
الف- در باب دوم کتاب «کامل الزیارات» درباره زیارت پیامبر صلی الله علیه وآله از امام صادق روایت شده است::

قال رسول الله صلی الله علیه وآله: من اتانی زائراً كنت شفيعه يوم القيامة؛

پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: هر کس به زیارت من بیاید، من در روز قیامت او را شفاعت می کنم.^۹

ب. در باب اول درباره ثواب زیارت پیامبر صلی الله علیه وآله و امام علی علیه السلام و امام حسن و امام حسین علیهما السلام، از امام صادق روایت شده است:

قال الحسين عليه السلام لرسول الله صلی الله علیه وآله ما جزاء من زارك؟ فقال: يا بني من زارني حياً او ميتاً او زار اباك او زار اخاك او زارك كان حقاً على أن أزره يوم القيامة حتى اخلصه من ذنوبه؛

امام حسین علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه وآله پرسید:

پاداش کسی که تو را زیارت کند، چیست؟ فرمود: ای

پسر من! کسی که مرا در حال حیات یا پس از مرگ

زیارت کند یا پدرت را یا برادرت را یا تو را زیارت

کند، سزاوار است بر من که در روز قیامت او

را زیارت کنم؛ تا این که او را از گناه پاک

گردانم {او را شفاعت کنم}.^{۱۰}

۲- ثواب زیارت امام حسین علیه السلام

الف- امام باقر علیه السلام می فرماید:

مروا شيعتنا بزيارة قبر الحسين

عليه السلام فإن اتيناه مفترض

على كل مومن يقرّ للحسين

عليه السلام بالامامة من الله عز وجل؛

شیعیان ما را به زیارت قبر امام حسین علیه السلام امر کنید. همانا زیارت قبر او بر هر مؤمنی که معتقد به امامت امام حسین علیه السلام از طرف خدا باشد، واجب است.^{۱۱}

ب- امام صادق علیه السلام می فرماید:

من سره أن يكون على موأئد النور يوم القيامة فليكن من زوّار الحسين بن علي عليهما السلام؛

هر کس دوست دارد که در قیامت، بر سفره‌هایی از نور بنشیند، پس باید از زائران امام حسین علیه السلام باشد.^{۱۲}

ج- ابو اسامه می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود:

من اراد ان يكون في جوار نبیه صلی الله علیه وآله و جوار علی و فاطمة فلا يدع زيارة الحسين بن علي عليهما السلام؛

کسی که می خواهد [در قیامت] همسایه پیامبر صلی الله علیه وآله و امام علی علیه السلام و حضرت فاطمه علیهما السلام باشد، پس نباید زیارت امام حسین علیه السلام را ترک کند.^{۱۳}

د- عبدالله بن سنان می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود:

من اتی قبر الحسين علیه السلام عارفاً بحقه غفر له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر؛

کسی که به زیارت قبر امام حسین علیه السلام بیاید، در حالی که حق او [امام علیه السلام] را ادا کند، خداوند گناهان گذشته و آینده او را می آمرزد.^{۱۴}

ه- ابی خدیجه می گوید: از امام صادق علیه السلام درباره زیارت قبر امام حسین علیه السلام سؤال کردم؛ فرمود:

انه افضل ما يكون من الاعمال؛

آن برترین اعمال است.^{۱۵}

و- محمد بن مسلم می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود:

مروا شيعتنا بزيارة قبر الحسين علیه السلام فان اتيانه يزيد في الرزق و يمد في العمر و يدفع مدافع السوء و ايتانه مفترض على كل مؤمن يقر للحسين بالامامة من الله؛

شیعیان ما را به زیارت قبر امام حسین علیه السلام امر کنید. همانا زیارت

قبر او روزی‌ها را افزایش می‌دهد و عمرها را طولانی می‌کند و بدی‌ها [و گرفتاری‌ها] را از انسان برطرف می‌سازد و این زیارت بر هر کسی که معتقد به امامت امام حسین علیه‌السلام از طرف خدا باشد، واجب است.^{۱۶}

ز- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

حق علی‌الغنی أن يأتي قبر الحسين عليه‌السلام في السنة مرتين و حق علی‌الفقير أن يأتيه في السنة مرة؛ سزاوارست که توانگران، سالی دو بار به زیارت قبر امام حسین علیه‌السلام بیایند و نیازمندان، سالی یک بار.^{۱۷}

۳- زیارت امام کاظم و امام رضا علیهما‌السلام
الف- حسن بن علی بن الوشاء می‌گوید: امام رضا علیه‌السلام فرمود:
زیارة قبر ابي مثل زیارة قبر الحسين عليه‌السلام؛
زیارت قبر پدرم (امام کاظم علیه‌السلام) مثل زیارت قبر امام حسین علیه‌السلام است.^{۱۸}

ب- علی بن مهزیار می‌گوید: از امام جواد علیه‌السلام پرسیدم: فدایت کردم! زیارت امام رضا علیه‌السلام برتر است یا زیارت امام حسین علیه‌السلام؟ فرمود:
زیارة أبي أفضل و ذاك ان ابا عبد الله عليه‌السلام يزوره كل الناس و ابي لا يزوره الا الخواص من الشيعة؛
زیارت پدرم برتر است؛ چون امام حسین علیه‌السلام را همه مردم زیارت می‌کنند؛ اما امام رضا علیه‌السلام را فقط شیعیان برگزیده زیارت می‌کنند.^{۱۹}
عمرو بن عثمان الزاری می‌گوید: از امام موسی بن جعفر علیهما‌السلام شنیدم که می‌فرمود:

من لم يقدر ان يزورنا فليزر صالحی موالینا
يكتب له ثواب زیارتنا و من لم يقدر صلتنا
فليصل صالحی موالینا يكتب له ثواب
صلتنا؛

کسی که نتواند ما را زیارت کند،
پس دوستان صالح ما را زیارت
کند که [در این صورت] ثواب
زیارت ما را خواهد داشت و
کسی که توانایی ارتباط با ما

را نداشته باشد، پس با دوستان صالح ما ارتباط داشته باشد که ثواب ارتباط با ما را خواهد داشت.^{۲۰}

پی نوشت ها:

۱. رجال النجاشی، ج ۱ ص ۳۰۵ و ۳۰۶.
۲. ابن قولویه، کامل الزیارات، ص ۶.
۳. همان، ص ۹-۱۴.
۴. همان، ص ۲۰.
۵. رجال النجاشی، ج ۱، ص ۳۰۶.
۶. کامل الزیارات، ص ۱۶.
۷. بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۷.
۸. سیدمحمد حسینی، زیارت، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۴، ص ۱۰.
۹. کامل الزیارات، باب ۲، ص ۴۱ و ۴۲.
۱۰. همان، باب ۱، ص ۴۰.
۱۱. همان، باب ۴۳، ص ۲۳۶.
۱۲. همان، باب ۵۰، ص ۲۵۸.
۱۳. همان، باب ۵۲، ص ۲۶۰.
۱۴. همان، باب ۵۴، ص ۲۶۴.
۱۵. همان، باب ۵۸، ص ۲۷۶.
۱۶. همان، باب ۶۱، ص ۳۷۶.
۱۷. همان، باب ۹۸، ص ۴۹۰.
۱۸. همان، باب ۹۹، ص ۴۹۹.